

Het Sudetenland en haar postzegels

Henry Schotkamp

Het Sudetenland, een land dat als staatsvorm nooit bestaan heeft. Er bestond alleen een gebied met de naam Sudeten. Een bosrijk middelgebergte dat de omranding vormt van Bohemen en Moravië.

Het is een geografisch gebied waar voornamelijk Duitstaligen wonen (Thüringer, Franken en Saksen).

Bij de Conferentie van München van 29 september 1938 werd bepaald dat Tsjechoslowakije alle gebieden met meer dan 50% Duits sprekende bevolking na 10 oktober 1938 aan Duitsland moest afstaan.

Na de *Anschluss* van Oostenrijk in 1938 was het Sudetenland voor Hitler een tweede testcase in het kader van de "Heim-ins-Reich"-politiek, om de weerstand van de Europese grote mogendheden te beproeven. Militair-economisch was het gebied voor Duitsland van groot belang. De Tsjechische provincies waren aan drie zijden als een grote enclave omgeven door Duitsland en Oostenrijk. De tegenstellingen in het gebied liepen steeds hoger op en werden vanuit Duitsland met geld en knokploegen aangewakkerd.

Nadat de situatie door de Tsjechoslowaakse autoriteiten niet meer te beheersen bleek, werd op de Conferentie van München aan Hitler door het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Italië toegestaan om met ingang van 10 oktober 1938 die delen van Bohemen en Moravië, waar de meerderheid van de bevolking uit Duitsers bestond, in bezit te nemen, in ruil voor vredesgaranties. Voor de Volkenbond was de annexatie van het Sudetenland ook toelaatbaar vanwege het grondrecht op zelfbeschikking van elk volk. Het Sudetenland werd immers voor 95% door etnische Duitsers bewoond die zich in meerderheid met hun woongebieden bij Duitsland, waartoe inmiddels ook Oostenrijk behoorde, wilden aansluiten. Slowakije mocht zich in maart 1939 afscheiden en tot een soevereine staat -De Eerste Slowaakse Republiek- uitroepen, Vervolgens werd het restant van Tsjechië door Duitsland bezet en ingericht als een Duits Protectoraat: Bohemen en Moravië (*Böhmen und Mähren*). De Tsjechen die geen Duits staatsburger wilden worden, moesten Sudetenland na de annexatie verlaten. Veel tweetaligen, vaak ook degenen met Duitse en Tsjechische ouders, bleven maar moesten zich invoegen in het Duitse staatsburgerschap. Het Duitse gezag in het Protectoraat benoemde veel van zijn bezettingsambtenaren uit deze kring van tweetaligen.

Sudetenland wurde so genannt

Opdrukken op zegels van Tsjechoslowakije uitgegeven in Reichenberg. Met tekst "Wir sind Frei"

Lokale ambtelijke postzegeluitgiften: Postzegels van Tsjechoslowakije met en zonder opdrukken.

Maffersdorf, (Vratislavica) een industriestad in het noorden aan de grens met Duitsland en Polen. Uitgifte 8 oktober 1938.

Tot er voldoende Duitse postzegels aan de loketten verkrijgbaar waren werden voor een deel de postzegels van Tsjechoslowakije gebruikt en gedeeltelijk zegels die door de *Sudetendeutschen Partei* van een opdruk waren voorzien. Het gebruik van de postzegels van Tsjechoslowakije zonder en met opdruk eindigde volgens een schrijven van de OPD Dresden op 20 oktober 1938. Daarna mochten er alleen nog postzegels van het Duitse Rijk gebruikt worden.

Er bestaan zeven door de *Sudetendeutschen Partei* geautoriseerde uitgiften. De opdrukken werden over het algemeen in alle haast aangebracht, daardoor zijn er nogal wat verschillen ontstaan.

Reichenberg, (Liberec, eveneens een noordelijk gelegen industriestad aan de grens met Duitsland en Polen.

Uitgifte van 8 oktober 1938.

Briefkaart met zegel opdruk uit Asch, een plaats enkele kilometers van de Beierse grens. De ronkende teksten spreken voor zich over de stemming in die dagen, Uitgifte van 22 september 1938.

Euforie in **Gablonz a.d. Neisse**, 8 oktober 1938 was de dag van de "bevrijding". Briefkaart met speciaal stempel en poststempel waarvan de Tsjechische naam Jablonec verwijderd is.

De in vele steden en dorpen aangebrachte opdrukken zijn als "Sudetendeutsche Erinnerungsüberdrucke" aan te merken en zijn geen officiële afstempelingen. Zo bestaan er vele bijzondere "bevrijdings-afstempelingen". Waaronder de nodige vervalsingen.

Uiteraard verschenen er ook de onvermijdelijke propaganda-kaarten.

Boven: propaganda-kaart met afbeelding van het Sudetenland, en foto van het enthousiaste onthaal van de Führer. Li. 'Bevrijdingsstempels' van **Wartenberg** en **Re. Reichenberg**

Boven: **Niklasdorf**, ligt in Moravisch-Silezie en er vonden om deze stad heftige schermutselingen plaats tussen Tsjechen en Vrijkorpsen van de Sudetendeutschen Partei. Uitgiften van 28 september 1938.

Onder: **Rumburg**, (Rumburk) ligt aan de Mandau in het noorden van Tsjechië aan de Duitse grens, het zgn. Noordboheemse Nederland dat uit meer dan 50 dorpen en gehuchten bestond, 42 daarvan hadden zelfs een eigen postkantoor. Het gebied werd reeds op 21/22 september 1938 door de Tsjechen ontruimd.

Tussen 10 en 20 oktober 1938 zijn er zeer grote aantallen postzegels van Tsjechoslowakije van een opdruk voorzien door de *Sudetendeutschen Partei*. Er waren zeven lokale ambtelijke uitgiften: **Asch, Karlsbad, Konstantinsbad, Niklasdorf, Reichenberg, Maffersdorf en Rumburg.**

In de catalogus staan er voor deze zegels vaak hoge prijsnoteringen. Maar het is zeer onwaarschijnlijk dat er in die korte periode van 10 dagen behoefte was aan zoveel postzegels, laat staan dat ze op zo'n grote schaal gebruikt zouden zijn. Het verzamelen van al deze variaties is bijna onbegonnen werk, vooral omdat er na de oorlog ook op grote schaal veel opdrukken zijn nagemaakt. Klusje voor echte 'liefhebbers' dus.

Poststuk uit Mährisch-Chrostau van 24 november 1938, met dankbetuiging aan hun 'bevrijder'.

Spoedig ging men over tot het gebruik van 'normale' poststempels naast de vele propaganda-stempels, waarin de lof gezongen werd op de nieuwe status van het Sudetenland.

Bovenstaande postkaart uit Weipert (Wejprty) van 5 oktober 1938 nam al een 'voorschot' op de komende ontwikkeling van ná 10 oktober met een gemengde frankering. Hier-naast een mengfrankering van 14 oktober 1938.

Eger 2.11.'38. Waarde-stempel uit briefkaart 4.12'38 en speciaal stempel Eger t.g.v Hitlers 50-ste verjaardag

Ná 20 oktober 1938 werden er op inmiddels verkrijgbare Duitse zegels, provisorische 'poststempels' aangebracht. Niet lang daarna waren er voldoende Duitse stempels voorhanden. Aan deze afstempelingen zijn de zegels/poststukken te lokaliseren. Interessant voor verzamelaars van dit specifieke gebied en woelige episode uit de geschiedenis van Centraal-Europa.

Provisorische stempels van Bo. Bad Schönau van 14 oktober 1938 Mi. Alt-Rohlau, een buitenwijk van Karlsbad en onder Neustadt an der Tafelfichte van 7 november 1938.

Provisorische stempels: **Reichenberg** 25 oktober en **Reichenberg** 22 oktober 1938. De Tsjechische naam van de stad was Liberec, een industriestad aan de grens van Duitsland en Polen.

Onder: provisorisch stempel van **Potau** een plaatsje bij Aussig (Usti nad Labem) een universiteitsstad in het Noordwesten van Tsjechië. 6 december 1938.

Officieel stempel van **Marienbad** (kuuroord in het Bohemerwoud) van 18 oktober 1938.

Briefkaart van 1 december 1938. Vervoerd per 'Graf Zeppelin' boven het 'bevrijdde' Sudetenland, met speciaal stempel.

Om de annexatie van het Sudetenland nog enige legitimiteit te verschaffen werd er op 4 december 1938 nog een Volksstemming gehouden, waarbij de uitslag bij voorbaat vast stond.

Mi.Nr. 684/685 van 4 december 1938. Stempelvlag 4 dec.

Met de annexatie van het Sudetenland en de daarop volgende bezetting van de rest van Tsjechië ontstond de gelegenheid om de vernieuwde *Feldpost* in de praktijk te kunnen testen. Ervaringen uit de 1ste Wereldoorlog hadden aangetoond dat eenheden te gemakkelijk te lokaliseren waren. Nu werd er gewerkt met veldpostnummers en zgn. Kenn-nummers, de eerste drie cijfers in het stempel die overigens alleen bij speciale zendingen te zien waren.

Na de 2de Wereldoorlog werden bijna 3 miljoen Sudetenduitsers uit hun woonplaatsen verdreven, voor zover ze nog niet gevlucht waren. Tsjechische milities pleegden etnische zuiveringen, vaak op grote schaal met dodelijk geweld, zoals o.m. in Außig a.d. Elbe en in Brünn en in massa executies binnen gevangenissen en interneringskampen. Volgens de Benes-decreten werden de Duitsers van hun staatsburgerschap ontheven verklaard, van hun bezit onteigend en uitgewezen. Etnische Tsjechen mochten vervolgens alles wat achtergelaten was in bezit nemen, wat er vaak op neer kwam dat er alleen maar geroofd werd omdat er te weinig Tsjechen waren om alle lege plekken in te nemen. Ook werden onder grote druk *Roma* uit Slowakije naar het lege Sudetenland gestuurd.

Het Sudetenland bleef nog jaren onderbevolkt en enkele tientallen dorpen en stadjes werden opgeheven of zelfs afgebroken. Marginale landbouwgronden werden groot-schalig bebost.

De meeste Sudeten-Duitsers die de zuiveringen overleefd hadden kwamen in Beieren en Saksen terecht. Zij vestigden zich vaak in eigen wijken en zetten daar hun economische bedrijvigheid voort. Typisch 'Boheemse' industriële producten werden voortaan vanuit Beieren in de markt gebracht. Ook in Tsjechië werden zulke producten na 1945, in de oorspronkelijke fabrieken en niet zelden onder de oude naam gemaakt, maar hun kwaliteit kon de concurrentie, althans in het westen, niet aan.

In het begin van de 21ste eeuw speelde de Sudetenduitse kwestie nog een rol bij de ondertekening van het *EU-Verdrag van Lissabon* die door de Tsjechische Republiek werd geweigerd waar het om de paragrafen betreffende mensenrechtenschendingen ging. Daarvoor wilde Tsjechië geen verantwoordelijkheid nemen waar het misdaden betreft die vóór de ondertekeningsdatum zouden zijn gepleegd. Het achterliggende motief was de vrees voor claims door (de nabestaanden van) verdreven Sudetenduitsers op de teruggave van hun onteigend onroerend goed.

En hiermee weerklonk de echo van het **Sudetenland** door tot in de 21ste eeuw.

De gevoelens die tot de opdrukken van deze zegels geleid hebben spreken voor zich. Maakwerk van na de oorlog.

* **Bronvermelding:**

- Wikipedia
- EMS-Verlag Briefmarkenwelt.
- Alle getoonde stukken uit de eigen verzameling van HS